

Ekzemple: filozofiaj, tre interesaj pensoj pri la bona vivo nur estas "artaĵo" se ili estas diritaj en la ĝusta maniero an la ĉiuj reguloj de la ta poezio.

Ekzemple unu prozaĵo aŭ poeziaĵo kun bonaj rimoj, ridaj sonoj k.t.p. tamen ne estas "artaĵo" se en ĝi estas pritraktata banalaĵo; aŭ se la pensoj aŭ la sentoj, en ĝi esprimitaj, ne konformas al la grado de graveco de la prikantita okazaĵo aŭ afero. (komparu ekz.: la poemo de Helmers pri la unu dento de lia infano. Ankaŭ la troigitaj kaj nenaturaj sentoj de patriotismo en "De Hollandsche Watie" de Tollens; ili ne vekas emocijn sed nur ridigas). Io de la mistero de la vivo aŭ de la homaj sentoj aŭ spirito. Antaŭ tio ni staras se ekz. en la artverko ni vidas la psikologion de la aŭtoro, aŭ la pasia temperamento aŭ la turmentita animo aŭ la idealo, ktp. Antaŭ tio ni staras ankaŭ se la aŭtoro tre ĝuste reprezentas la realecon sed tiam li devas prizorgi speciale la misterecon de ĝi ĉu la beleco, ĉu la forto, ĉu la kretkaptaleco, ĉu la fruktodoneco ktp. Antaŭ tio ni staras ankaŭ se la aŭtoro multege fantazias, superŝutas ekz. per blindiga lumego plej diverskolora, enkondukas nin en plej bela paradizo, montras tiamaniere sian eternan vivon, sian aspiron, sian anĝelo-vivon, sian ĝojon kaj ĝuon ktp.

Fina vorto : ne ĉio estas nun dirita pri arto. Tute ne.

Nur kuŝas tie-ĉi kelkaj pensoj kiaj povas gvidi vin. Ne kredu ke depost nun vi tuj komprenos ĉiujn artverkojn. Vi devas ankoraŭ lerni rigardi. Rigardi al la multaj teknikaj ecoj. Vi devas ankaŭ komenci per lerni studado pri la ĉefverkoj en la longa arthistorio.

Sciu ankaŭ ke en tiu fako multe dependas de la ebleco senti.

Rilate al artaĵo oni ĉiam multe pli intuiĉe sentas ol oni konscie kaj klare scias. Oni ĉiam multe pli sentas ol oni scias kaj oni ĉiam multe pli scias ol oni kapablas esprimi.

(verkita de Drs. F. Roese)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

LITERATURA ANGULO : - (daŭrigo de la tradukado de "Sinfoniosa" de la flandra aŭtoro Felix TEMMERMAN)

...Sed dumtempe ŝi ankaŭ kunportis grandan ĉagrenon kaj kvarkam ŝi ankaŭ laŭparole rezignis en la proksima adiaĵo pro ŝia volo, en ŝia koro ŝi ne kapablis forgesi Martinus kaj la bedaŭro ke li por ĉiam forirus, restis kiel dorno en ŝia korpo. Tagon kaj nokton ŝi meditis kaj multaj larmoj ekpendis al ŝiaj blankaj okulharoj.

Ŝi do ne plu volis vidi lin depost ofero de tiu bela rozo "Gloire de Dijon" kaj nun li kiun ŝi amis iris tuj post ŝi, kun lia koro kaj animo preta por iri ĉiame en monaĥejo. Ŝi ne plu vidis lin kaj ŝi ekadmis ke li jam portas iom da barbo kun kiu li, ŝajne, ne malbonaspektas.

Nun ŝi volus postrigardi sed ne kuraĝas pro la homoj kaj pro li kaj ĉar malplaĉas al Dio.

La hontruĝo jam ekkolorigas sian ebenan grandan frunton kaj kvazaŭ por kontraŭstari la tento ŝi rekte kaj okulsenmove rigardas al la grase flamo kiu zigzagas fumante sur la terco.

Ŝia kapo estas varmega kvazaŭ proksima je fendigo, ŝia sango saltilas kaj ŝi timas ke okazos al ŝi akcidento.

Ŝi preĝas al la sankta Begga por ke ŝi ne postrigardu kaj ŝi abdas lian paŝon kaj sentas liajn okulojn en ŝia dorso.

(daŭrigota)

(trad.: la gemembroj de la bruna Taperano-
lo grupo "Paco kaj Justeco")

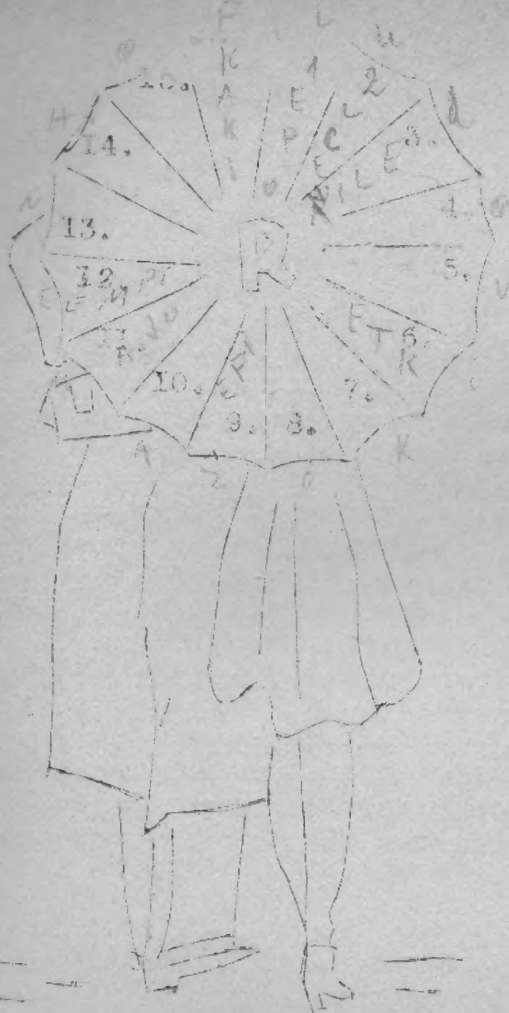
XXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXX

ANGULO DE LA SERĈEMULOJ : - Por la genitoroj ni denove publikigas por la monato Julio novan specon da enigmo. Fakte la desegnaĵo estas pli bela kaj eble interesa ol la enigmo mem. Sed ni esperas ke la bonaj ĝenerantistoj ne rigardu tro longtempe la desegnaĵon kaj tuj ekkonencos solvi la enigmon por ke eblas kiel eble plej baldaŭ ensendi al la adreso de la prizorganto de la rubriko: adreso: Steenweg op Blankenberghe 36 Brugge. Mi atendas la respondojn ĝis plejlaste 31-a de Julio 1943. Al la laboro kaj bonan sukceson.

De ekster el interne de la ombrelo pleniga per kvinliteraj vortoj solante ke ĉiuj vortoj finas kun la litero 'o' (la litero meza de la figuro tiri ke vi do nur bezonas meti kvar literoj) dum ke la komenclitroj de numeroj 1 ĝis 16 formas nomon de eminentulo.

Ten la difinoj de la demanditaj vortoj:

1. ĉasaĵo (R)
2. kaŝtŝvalaĵo (R)
3. Konfuzo periodo (R)
4. kreskaĵo (R)
5. turka ministro (R)
6. flava malsano (R)
7. skribilo (R)
8. seksa organo (R)
9. speco de vento (R)
10. floro (R)
11. oficiro (R)
12. neblostilo (R)
13. flava nimfo (R)
14. grimpkreskaĵo (R)
15. granda aŭto (R)
16. Himaya pinto (R)

N.B. (R) anstataŭe = radikvorto

Oni demandas: 1° la 16 vortoj
2° la nomo de la eminentulo.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

ANGULO DE LA SERIOZA LABORO: - Studiehoekje

Sanelmentaj kaj plurelementaj vortoj.

De utgangsletters O, A, I, duiden in het Esperanto de zelfstandige naamwoorden, de bijvoeglijke naamwoorden en de werkwoorden aan. Maar als men van die woorden de uitgangletter weglaat, behouden deze woorden toch hun karakter 't zij van zelfstandig of van bijvoeglijk naamwoord of werkwoord. Aldus ook zonder de O, A, I, is het woord 'dom' een zelfstandig naamwoord en 'beteekent' huiĝ; is 'bel' een bijvoeglijk naamwoord en betekent het: 'schoon'; is 'frap' het werkwoord slaan.

Men heeft dan ook het voorstel gedaan (Anton Grabowski e.a.) die uitgangsletters eenvoudig weg te laten. Zonder succes.

Een der oorzaken waarom dat niet doorging is dat het Esperanto zoo'n klare en duidelijke taal is juist door de wel te onderscheiden uitgangsletters. En ook omdat men van die letters kan hooren dat men met een zelfstandig naamwoord of ander woord te doen heeft. Dat heeft voor gevolg dat men vreemdelingen doe Esperanto spreken - hoe rap dan ook - direkt kan verstaan (lees o.a. daarover Dr. Edm. Privat: "Esprimo de sentoj en Esperanto"). Beproeft dat naar eens door vreemdelingen een nationale taal te laten spreken.

Welnu een woord waarvan en de stam en de uitgang allebei het karakter van bvb. een zelfstandig naamwoord hebben, is een sanelmentaj vorto (vorto el sanelj elementoj) aldus: dom/o. Een woord waarvan de stam bvb. een werkwoord is en de uitgang de "o" v.h. zelfstandig naamwoord, is een plurelementaj vorto (= vorto el pluraj elementoj) aldus: frap/o = het slaan. Aldus nog ver/o + het ware (ver = bijvoeglijk naamwoord "waar" en uitgang "o") Nog hon/a + menschelijk (hon = mensch + o)

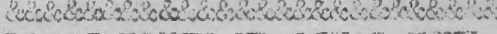
Hoe kan men weten welk woord een Esperanto woort zonder uitgangletter eigenlijk is? Door het gebruik en door het na te gaan in de goede woordenboeken. Daarbij is het van de meest gebruikelijke woorden evident zooals bvb.: bel', bon', ver', just', ĝust', alt', profund', hon', dom', tabl', akv', frap', leg', dir', rid', enz.

Man heeft ook getracht aan de Esperanto woorden zonder uitgangslitter hun karakter van zelfstandig of ander woord te ontnemen. Ook daarin is men niet geslaagd. Het bleek immers een noodzakelijkheid dat de woordstam men elk een eigen karakter hadden. Als byv.: het woord "plant" op zich zelf geen zelfstandig naamw. zou zijn dan zou "la planto" evengoed kunnen beteekenen: het planten" als "de plant" en dan zou "la planto de tabako" allebei de volgende beteekenissen kunnen hebben: "het planten van tabak" en "de tabakplant". Maar juist om dat te vermijden is "plant" een zelfstandig naamwoord en wil men er de naam van het overeenkomstig werkwoord mede (sken dan voege men "het achtervoegsel "ad" aan toe. Aldus: la plantado de tabako, is voor iedereen duidelijk.

Ander voorbeeld: als "konb" niet een werkwoord zou zijn (=kamen) dan zou "la konbo" evenzeer beteekenen "de kam" als "het kammen". Doch vermits "konb" een werkwoord is, is "la konbo" de naam van dit werkwoord (= het kammen). Wil men het die stam het overeenkomstig werkwoord beduiden dan moet men het achtervoegsel "il" bezigen. La konbilo.

Dit alles lijkt zóó gezien, heel moeilijk. Praktisch wijst het allemaal zich zelf. Het is alleen naar de theorie die een beetje moeilijk is iets wat ieder Esperantist met gemak hanteert. Daarvoor worden geen fouten gemaakt. Ten slotte weze er op gewezen dat het soms gebeurd is - en het verkreeg recht van gebruik daar het bewees praktisch te zijn - dat een woordstam van karakter veranderde. Aldus was flor' het werkwoord bloeien. Nu is het een zelfstandig naamwoord: bloen. En "flori" is: bloen zijn, en floradi: bloeien.

(bezorgd door Drs. E. Roose)

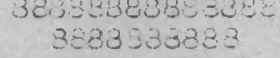

ESPERANTISTOJ KIUJN VI DEVAS KONI.

ANTONI GRABOWSKI -

En Poolsch ingenieur geboren op II-VI-1857 te Nowe Dobre (Pommeren) en gestorven 4-VII-1921 te Warschau. Schrijver van een Poolsch technisch woordenboek. Hij leerde in 1887 Esperanto kennen en het eerste E^o-gesprek had plaats tusschen hem en Dr. L.L. Zamenhof. Hij sprak ook perfect Volapük en bezocht meermalen Mgr. M. Schleyer. Hij was een groot polyglot, kende 45 talen. Gedurende enkele jaren stond hij aan 't hoofd van de reformbeweging daar hij de onvolmaaktheid van het Esperanto aanzag als de oorzaak van haar trage verspreiding. Maar na de definitieve vaststelling van 1894 keerde hij heelmaal bij. In 1904 werd hij voorzitter van de E^o groep van Warschau. In 1908 voorzitter van de Poolische E^o-sociëteit die zoo pas opgericht was. Hij bleef het gansch zijn leven. Gedurende den oorlog moest hij als Duitsch onderdaan Warschau verlaten en toen hij er, onder de Duitsche bezetting, terugkeerde, vond hij het huis gansch verlaten. De anderen waren naar Rusland uitgeweken. Het is in het eenzame huis dat hij het Poolische Menschenepos van Mickiewicz vertaalde: "Tadeus". Het behoort tot het genre en heeft de betekenis van een "Faust" van Goethe en van "Krand" in "Peer Gynt" van H. Ibsen. Dit werk was zijn eenige troost en samen met de bezoeken aan Zamenhof. Na dezen dood leefde hij zeer eenzaam en begon te lijden onder een hartziekte. Hij stierf plots toen hij voor het raam van een E^o-boekwinkel stond. Als linguïst zat hij de grammatiscne sectie der "Akademio" voor. Hij schreef een groot woordenboek Poolsch-Esperanto en E^o-Poolsch. Verder vertaalde hij een internationale gedichtenbundel: "Parnaso de Popoloj". Zijn bijzonderste werk is: "Tadeo". Van de 209 neologismen daarin kwamen meer dan de helft er van in het "Plena Vortaro" en 25 werden officieel. Nog enkele stukken heeft hij uit het Poolsch vertaald.

(Volgens de Encyclopedie van Esperanto)

SKRIPTALETOJ DE NIAJ GENTIBROJ : - El nia historio.

En la jaro 1517 ekestis la Protestantismo. Papo Leo X-a decidis, lukse kaj grandioze rekonstruigi la preĝejon de Sta Petro. Por havigi al si la necesan monon, li organizis grandskalajn almozpetadon.

La germana Augustana monaĥo Marten Luther kiu estis bonega predikanto, esperis ke la Papo elektus lin por propagandi la aferon. Sed la superuloj de M.L. donis al Romo malbonajn informojn, rilate al la konduto kaj la ortodokseco de M.L. Tial la Papo elektis la germanan Dominikanan Patron Tekzel. M.L. sentis sin ofendita. La fakto ke Tekzel por despli multe enspezi, predikis aferojn ne tute ortodoksajn, donis al M.L. la okazon kontrabagi. Sialjn novajn tezojn M.L. rezonis en maldikkvin artikloj kaj afiŝigis ilin al la pordego de la ĉefpreĝejo de Wittenberg.

Totiel respondis per cent kaj ses aliaj tezoj. Venis de la Papo solena letero al M.L. kiu publike bruligis ĝin. Per tiu faro li ĉiris sin el la eklezio. Kaj de post tiu momento komenciĝis la reformado perforta ekster kaj kontraŭ la eklezio. De post multaj jaroj antaŭe, tre kuraĝaj kaj tre klarvidantaj eklesiuloj volis jam reformadon en la eklezio. Inter tiuj estis la plej granda: la fama Dominikano el Firenze: Girolamo Savonarola kiu tre akre atakis la tiaman tre malbonfaman Papon Aleksandro la VI-a (=Aleksandro Borgia, kiu estis Hispano). Sekve de la tre akra interbatalado G. Savonarola estis publike bruligata sur la granda placo de Firenze.

Reformado estis absolute necesa. La mondana spirito de la Renesanco tro kaptis la Papojn, kiuj nur zorgis pri luksegaĵoj, palaĵoj, festenoj, artoj kaj sciencoj. M.L. kiam li ankoraŭ estis simpla monaĥo, vizitis foje Romon kaj estis tiam tre dolore impresata de ĉio malinda kion li vidis ĉe la Papo kaj la Kardinalo.

Daŭ la du unuaj jaroj la tuta afero restis preskaŭ nur disputo inter teologistoj. Sed en la jaro 1513 kiam du Aŭgustanaj monaĥoj predikis la novan doktrinon en la preĝejo de Antwerpen (O.L.V. kiu iĝos poste katedralo) ĝi rapide disvastiĝis. Antwerpen estis tiam una de la ĉefaj mondohavenoj. Multegaj fremdlandanoj estis tie. La granda amaso de la popolo ĝenerale tre malsatis la vivkondukon de la altranga eklesiularo kaj sekve kun simpatio aŭdis atakojn kontraŭ ili. La anoj de la nova doktrino ne tuj havis la nomon de "Protestantoj". Ili ricevos tiun nomon nur en 1530. Iam ĝenerala regnotago (Rijksdag) kiam ili protestos kontraŭ al ili de la imperiestro trudita aranĝo.

Kiel ni jam atendis imperiestro Karlo la Va, okupas siĝ mem pri la afero. Tre severe, li kondamnis la novan doktrinon. La decidojn kaj punojn li sciigis per "afiŝoj". Plie, li ekzilis M.L. el la teritorioj de la imperio. En la longega luktado kontraŭ la Protestantismo, Karlo la Va malsukcesis. La kaŭzoj estas: 1) Taj kelkaj teritoriaj reĝoj, kiuj de jure estis sub Karlo la Va, kaj devis plenumi la ordojn de la imperiestro protektis la, aĝojn de la nova doktrino, ne ĉiam tial pro amo al la nova religio, kiel la imperiestro. Estas tial ke M.L. eĉ neniam devis forlasi la germanan regionon. Li trovis ŝirmon en Saksujo.

2) Multaj urboj, precipe Antwerpen, kiuj vivis per la fremdaj komercistoj, devis lasi al ili grandan liberecon, kaj eĉ ne emble tre severe apliki la "afiŝojn".

3) Karolo la Va estis multe okupata per la bataladoj kontraŭ la Turkoj, kiuj tiutempe estis tre fortaj.

4) La Franca reĝo Franco la kvankam katolika, tamen interkonsentis kun Protestantoj kaj eĉ kun Turkoj kontraŭ Karolo la Va. Sekve de ĉio tio kiam en 1555, Karlo lasis la tronon al sia filo Filipo la IIa, li devis cedi al la Protestantoj akceptante la aranĝon: "de kiu estro la regiono, en tiu regiono estos ankoraŭ deviga la religio de tiu estro".

Sub Filipo la IIa, la religiaj malfacilaĵoj kaj militoj havos tragi-kajn sekvojn en nia lando kiu estis tiam: la unuigintaj Nederlandoj t.e.

(x) pro politikaj motivoj; nome: ili vidis eblecojn sendependiĝi de

Nederlando (la nuna tial nomata Holando + la nuna tial nomata Flandrujo + Franca Francujo) kun Valonujo. Efektive la tute ne atendita kaj ne volita sekvo estis la disŝirigo de la Nederlandoj, ne tiamaniere ke nur Valonujo disŝirigis (tio estus bona ĉar natura) sed kun Valonujo la Provincoj Flandrujo, Brabanto kaj Limburgo. Estas nur pli malfrue ke la duono de Brabanto kaj Limburgo aneksigos al la Holanda ŝtato. Unu de la ĉefaj kaŭzoj ke la malfacilaĵoj ĉiam pli kaj pliigis, estis ke la nova reĝo Filipo IIa restis ĉiam en sia al monaĥejo similanta kastelo de Valladolid en Hispanujo. Li ne konis nek la popolon nek la situacion tie-ĉi. Ofte reĝaj konsilantoj konsilis al li fari vojaĝon en la Nederlandoj por informi surloke pri la bezonoj. La tion promesis kaj kolektis kiam oni ne kredis lin. Por ŝajni ke li venos, li preparas tutan ŝiparon. Poste li demandas al la Papo por ke lin ĉi preĝu por la bona rezultato de la vojaĝo. Tamen li ne venas kaj eĉ neniam intencis veni. "Ŝtranga konduto" vi diros? "La ĝenerala konduto de la tiamaj politikistoj" ni respondos. Ankaŭ Willem de Oranje scias bone kaŝi siajn intencojn. Estas tial ke oni nomis lin: "la silentanto".

Alia malfavora karakterparto de Filipo: li ĉiam tre longe atendis kaj hezitis antaŭ ol preni decidojn. Ankaŭ kiam rapida decido urĝis. Kaj kiam fine li prenis decidojn, ofte tro malfrue, li tiam aplikis ĝin nepre, ankaŭ kiam ne plu necesis aŭ eĉ kiam nun estis pli bone ne apliki.

Ni vidas la evoluon de la faktoj. Filipo III estis, en bona intenco, fero-
tike katoliko. Li decidis tre strikte kaj litere apliki la ordonojn laŭ
la "afliĉoj" de sia patro Karlo la 5a.

Predikado de la nova doktrino estis severe malpermesita. Oni do foris
kuŝe. Despli de sukceso havis la fervoregaj kaj morton bravantaj katepredi-
kantoj (hagepredikantoj). Despli ankau ili estis la eklezion kaj regnon es-
traron. Por tio ili havis facilan temon. La eklezio, Romo precipe, montris
tre malindan spektaklon. Je ĉiu momento, la predikantoj tiel ekscitis la
gouddantojn ke tiuj lastaj komencis ribeli kaj iri al la preĝejoj por ĉion
detruu. Tio komenciĝis en Hondschote, Armentieres, Popoinghe. Estis la
"beeldenstorm". Rapide ĝi disvastiĝis ĉie. Generala movado ĝi iĝis tra
la tutaj Nederlandoj.

(daŭrigota - verkita: Drs. F. Roessel)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

GRUPA VIVADO:

De bedrijevigheld in onze groep gaat onverminderd voort. Gebruik makende
van de eerste mooie dagen organiseerden wij reeds een wandeling naar ons
speelplein van vroeger, n.l. "Ryckeveld".

- Den darden zondag van Juni - onze maandelijksche bijeenkomstavond met
feestkarakter - was iets speciaals ter gelegenheid van het huweljk van
onzen sekretaris. Het was een muzikale avond in de puntjes verzorgd door
twee muziekvirtuozen die reeds vroeger voor onze vereeniging optraden.
De aanwezigen hebben zeker hun avond niet beklagd.

- Het Bestuur der groep is gelukkig de officiële (200 werd het ons
door het lid bevestigd in wiens woord wij vertrouwen) verlovings te kunnen
aankondigen van onze ijverige medewerkende lid aan ons bladje "Mededeel-
ingen" Fons NORRO met Majuffer Lia VERHAAR uit Roesslare. Het Bestuur
verhoopt dat onze medewerker weldra het voorbeeld van haar sekretaris mo-
ge volgen.

- Water alle leden reeds - ten minste als ze boekenliefhebbers zijn -
dat ze, als Esperantist, genieten van een vermindering van 10% op alle
aankopen van werken in de boekhandel "WITTEL" Lange Raai te Brugge ?

=====

KIEL ONI ĜIU ESPRIMAS EN ESPERANTO ?

- Treff du celojn per unu feto (Twee vliegen in één klap slaan)
- Tro da kniristoj kaĉor difektas (Te veel koks verzouten de brei)
- Ridus kaldrono pro potu kaj nen estas kota (De pot verwijt de ketel, dat
(hij zwart ziet))
- Ne batale pot' el tero kontraŭ potu el fero (Het groote heeren is het
(kwaad kersen eten))
- Tomati ĝis la grekaj kalendoj (Op de lange baan schuiven)
- Kamerado de malsagulo fariĝas malsaga (Wie met pek omgaat wordt er mee
(besmeurd))
- Gardi kandelon por la nokto (Een appeltje voor den dorst bewaren)
- De malgranda kandelo forbrulis granda kastelo (Kleine oorzaken, groete
(gevolgen))
- Prokrasti ĝis la tago de Sankta Veniamo (op de lange baan schuiven)
- Tro rapida ridiĝodiablon ĝojigas (Het zijn sterke beemen die de weelde
(kunnen dragen))
- El malgranda aferoj fariĝas riveroj (alle beetjes helpen)
- Plej granda potenco kuŝas en la komenco (Een goed begin is 't halve
(werk))
- Komenco bona, laboro duona (Een goed begin is 't halve werk)
- Lirite, farote (Belofte maakt schuld)
- Plej facile promeso rimiĝas kun forgeso } Beloven en
- Inter diro kaj fero estas nuro } doen is
- Poroloj kaj faroj estas malsamaj aferoj } twee.
- Konstante al iu kastelo sur la luno (Iemand gouden bergen beloven)
- Eiu sin gardas, tiu sin savas }
- antaŭe intencu, poste komencu. } : Bazint eer gij begint.

XXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXXX

XXXXXX

X X
X